

ATOKIAUSI REGIONAI

Nustatytos specialios priemonės siekiant paremti labiausiai nutolusių Europos Sąjungos regionų, vadinamų atokiausiais regionais, vystymąsi. Šie regionai yra: Gvadelupa, Prancūzijos Gviana, Reunjonas, Martinika, Majotas ir Sen Martenas (Prancūzija), Azorai ir Madeira (Portugalija) ir Kanarų salos (Ispanija). Šia parama siekiama sumažinti kliūtis, susidarancias dėl atokios šių regionų geografinės padėties.

TEISINIS PAGRINDAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 349 ir 355 straipsniai.

BENDROSIOS APLINKYBĖS

Tam tikra kai kurių ES valstybių narių teritorijų dalis yra pasaulio vietovėse, nutolusiose nuo Europos. Šie regionai, vadinami atokiausiais regionais, patiria tam tikrų sunkumų, susijusių su jų geografiniais ypatumais, visų pirma, atokumu, salų izoliacija, mažumu, sudėtingomis topografinėmis ir klimato sąlygomis. Jie ekonomiškai priklausomi nuo kelių produktų (dažnai žemės ūkio produktų arba gamtos išteklių). Šios ypatybės mažina jų vystymosi ateityje galimybes.

Šiuo metu yra devyni atokiausi regionai:

- penki Prancūzijos užjūrio departamentai: Martinika, Majotas, Gvadelupa, Prancūzijos Gviana ir Reunjonas;
- viena Prancūzijos užjūrio sritis: Sen Martenas;
- du Portugalijos autonominiai regionai: Madeira ir Azorai;
- viena Ispanijos autonominė sritis: Kanarų salos.

Derėtų atkreipti dėmesį į tai, kad atokiausi regionai nėra tas pats, kas ES užjūrio šalys ir teritorijos. Užjūrio šalių ir teritorijų yra 25; jos turi konstitucinių sąsajų su šiomis valstybėmis narėmis: Danija, Prancūzija, Nyderlandais ir Jungtine Karalyste. Užjūrio šalys ir teritorijos neįeina į vidaus rinką ir turi laikytis trečiosioms šalims taikomų įpareigojimų, susijusių su prekyba, visų pirma, kilmės taisyklių, sveikatos ir augalų sveikatos standartų ir apsaugos priemonių. ES asociacijos santykiai su užjūrio šalimis ir teritorijomis išsamiai apibūdinti 2013 m. lapkričio 25 d. priimtame Tarybos sprendime 2013/755/ES. Lisabonos sutarties 355 straipsnyje Europos Vadovų Tarybai suteikiama galimybė atitinkamos valstybės narės iniciatyva pakeisti tam tikrų Prancūzijos, Danijos ar Nyderlandų užjūrio šalių ir teritorijų (t. y. atokiausių regionų ar užjūrio šalių ir teritorijų)

statusą nekeičiant Sutarčių. Pavyzdžiui, iki 2011 m. pabaigos Sen Bartelemi buvo atokiausias regionas, o 2012 m. jis tapo užjūrio šalimi ir teritorija. Priešingai atsitiko 2014 m. su Majotu – jis buvo užjūrio šalis ir teritorija, o Tarybos sprendimu tapo atokiausiu regionu.

Lentelė. Atokiausių regionų duomenys

	Atstumas nuo šalies sostinės (km)	Plotas (km ²)	Gyventojų skaičius	BVP vienam gyventojui, išreikštas ES vidurkio procentine dalimi (ES=100) (*)
ES 28	–	4 407 569,1	508 450 856	100
Prancūzija***	–	633 186,6	66 415 161	106
Portugalija	–	92 226,0	10 374 822	77
Ispanija	–	505 944,0	46 449 565	90
Azorų salos	1 548	2 322,0	245 766	69,2
Kanarų salos	1 850 (visų salų vidurkis)	7 445,0	2 135 722	78,2
Gvadelupa	7 578	1 681,6	393 392	73,1
Prancūzijos Gviana	7 841	83 533,9	262 527	58,4
Madeira	1 041	802,0	256 424	73,39
Martinika	7 641	1 128,0	376 847	77,03
Reunjonas	9 921	2 503,7	850 996	69,92
Sen Martenas (**)	6 700	86 (prancūziškoji dalis – 53)	36 457	–
Majotas	8 444	374,0	235 132	30,75

(*) 2015 m. duomenys, išskyrus Azorus, Madeirą ir Martiniką (2014 m. duomenys) ir Gvadelupą (2016 m. duomenys). Šaltiniai: Eurostatas, Portugalijos statistika
(**) Šaltiniai: INSEE (Prancūzija), 2015 m., ir Prancūzijos užjūrio valdų ministerija (pranc. *Ministère Français des Outre-Mer*). Naujų duomenų apie BVP nėra.
(***) Visa Prancūzijai priklausanti teritorija apima atokiausius regionus, bet neapima užjūrio šalių ir teritorijų.

Šaltinis: Eurostatas, 2015 m.

TIKSLAI

Nors atokiausius regionus nuo Europos žemyno skiria didelis atstumas, jie yra neatskiriama Europos Sąjungos dalis ir jų teritorijose visapusiškai taikomas Bendrijos *acquis*. Tačiau, atsižvelgiant į jų ypatingą geografinę padėtį ir su tuo susijusius sunkumus, ES įvairių kryptių politiką reikia priderinti prie jų ypatingos padėties.

Atitinkamos priemonės visų pirma susijusios su tokiomis sritimis kaip muitų ir prekybos politika, fiskalinė politika, laisvosios zonos, žemės ūkio ir žuvininkystės politika, žaliavų ir būtino vartojimo prekių tiekimo sąlygos. Taip pat prie šių regionų poreikių gali būti pritaikytos taisyklės, reglamentuojančios valstybės pagalbą ir galimybių naudotis struktūriniais fondais ir horizontaliosiomis ES programomis sąlygas (pvz., atokiausiems regionams skirti specialūs Europos regioninės plėtros fondo asignavimai).

Neskaitant specialių Europos regioninės plėtros fondo asignavimų, atokiausi regionai (žemės ūkio srityje) taip pat naudojami POSEI programomis (Atokiausiems regionams ir saloms skirtų priemonių programos), finansuojamomis iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (žr. toliau pateiktą lentelę). Šiose programose svarbiausios dviejų pagrindinių tipų priemonės:

- speciali tiekimo tvarka, kurios tikslas – sumažinti papildomas žmonėms vartoti, perdirbti skirtų ir žemės ūkyje naudojamų būtinų produktų tiekimo sąnaudas,
- vietos žemės ūkio gamybos rėmimo priemonės.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu atokiausiems regionams skirta apie 13 milijardų eurų Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESI) lėšų.

Lentelė. Atokiausiems regionams skirtos Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšos (2014–2020 m.)

Atokiausiems regionams skirtos ESI fondų lėšos	(mlrd. EUR)
ERPF (įskaitant specialius atokiausiems regionams skirtus asignavimus ir Europos teritorinio bendradarbiavimo programą)	5
Europos socialinis fondas (įskaitant Jaunimo užimtumo iniciatyvą)	1,9
Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai	15
Atokiausiems regionams ir saloms skirtų priemonių programos (POSEI) (finansuotos iš Europos žemės ūkio garantijų fondo)	4,6
Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas	0,3
Iš viso	13,3

Šaltinis: Europos Komisija, Ketvirtasis atokiausių regionų forumas, 2017 m. kovo 30–31 d.

Europos Komisija savo pasiūlyme dėl sanglaudos politikos po 2020 m. pagal ERPF numatė specialius atokiausiems regionams ir toliau skirti daugiau kaip 1,5 mlrd. EUR asignavimus. Dar 270 mln. EUR jie gaus pagal bendradarbiavimo programas (INTERREG).

EUROPOS ATOKIAUSIEMS REGIONAMS SKIRTA STRATEGIJA

2017 m. spalio mėn. Europos Komisija paskelbė komunikatą ((COM (2017) 623 final) „Sustiprinta ir atnaujinta strateginė partnerystė su ES atokiausiais regionais“. Šioje strategijoje siūloma laikytis naujo požiūrio norint geriau patenkinti kiekvieno iš 9 ES atokiausių regionų konkrečius poreikius. Ji padės užtikrinti naujas galimybes šių

regionų gyventojams, didins konkurencingumą ir inovacijas tokiuose sektoriuose kaip žemės ūkio, žuvininkystės arba turizmo ir siekiant glaudesnio bendradarbiavimo su kaimyninėmis šalimis.

Strategijoje pagrindinis dėmesys sutelktas į keturis ramsčius:

- tvirta partneryste grindžiamą naują valdymo modelį;
- atokiausių regionų išteklių panaudojimą;
- palankių sąlygų ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui sudarymą ir
- glaudesnę bendradarbiavimą.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Nors visus sprendimus, kuriems regionams suteikti atokiausių regionų statusą, priima Europos Vadovų Taryba, Parlamentas atlieka labai aktyvų vaidmenį remdamas atokiausius regionus.

Europos Parlamentas turi tokias pačias galias, kaip ir Taryba, priimti teisės aktus dėl svarbiausių kryptių ES politikos, tokios kaip regionų, žemės ūkio, žuvininkystės ir švietimo politika. Savo veikloje Parlamentas atsižvelgia į ypatingą atokiausių regionų padėtį ir remia iniciatyvas, kuriomis siekiama skatinti šių regionų vystymąsi.

Per derybas dėl 2014–2020 m. reglamentavimo sistemos Parlamentas pritarė principui, kad, nustatant bendro finansavimo lygį, specialiasias ERPF nuostatas dėl gamybinių investicijų į įmones ir specialias Europos teritorinio bendradarbiavimo programų taisykles, atokiausiems regionams turėtų būti taikomos diferencijuotos sąlygos. Be to, 2014 m. Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl atokiausių regionų galimybių gerinimo kuriant ES struktūrinių fondų ir kitų Europos Sąjungos programų sąveiką. Šioje rezoliucijoje jis priminė specifines atokiausių regionų ypatybes ir pabrėžė, kad reikia užtikrinti struktūrinių fondų paramos atokiausiems regionams ir ES lygmens programų, tokių kaip programa „Horizontas 2020“, LIFE+ ir COSME, sąveiką.

Pastaraisiais metais Parlamentas svarstė pranešimą savo iniciatyva dėl atokiausių regionų, kuriame daugiausia dėmesio skiriama SESV 349 straipsnio įgyvendinimui ir aptariamos tokios sritys kaip ES prekybos politika, jūrų politika, žuvininkystė ir mėlynasis augimas, sanglaudos politika, aplinkosauga ir energetika.

Filipa Azevedo / Marek Kołodziejcki

05/2019

